

سیرت رسول الله صلی الله علیه وسلم در ماه رمضان

بسم محمد عمر عیسی

است و قسمت آخر آن، آزادی از آتش دوزخ است. هر کس در این ماه در کارهای خدمت کار (و یا کارگر) خود تخفیف بدهد خداوند متعال او را مغفرت می کند و از آتش دوزخ نجات می دهد. (رواه البیهقی فی شعب الایمان)

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم برای تعیین دقیق اوّل رمضان به رؤیت هلال شعبان و محاسبه روزهای آن اهتمام می ورزیدند. تکمیل سی روز ماه بدون تعیین روز اول آن امکان پذیر نیست؛ عن عائشة رضی الله عنها قالت: «کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یتحفظ من شعبان ما لا یتحفظ من غیره تم یصوم لروية رمضان فان عمّ علیه عد ثلاثین یوماً ثم صام» (رواه ابو داود).

عایشه رضی الله عنها می فرماید: حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم آنقدر که به محاسبه دقیق ماه شعبان اهمیت می دادند به محاسبه ماه دیگری چنین اهمیت نمی دادند. با رؤیت هلال رمضان روزه می گرفتند و در صورت عدم رؤیت، سی روز شعبان را تکمیل می کردند و آنگاه روزه رمضان را شروع می کردند.

رمضان بهار عبادت

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم با شور و نشاط خاصی در ماه رمضان به عبادت و بندگی الله تعالی و انجام اعمال می پرداختند؛ به ویژه این حالتشان با دیدار حضرت جبرئیل علیه السلام در هر شب و عرضه شدن قرآن به ایشان چند برابر می شد. عطا، بخشش و خیر و خوبی ایشان صلی الله علیه وسلم به مردم در ماه رمضان چشمگیر بود. عن ابن عباس قال: «کان رسول الله صلی الله علیه وسلم أجود الناس بالخير و کان أجود ما یکون فی رمضان. کان جبرئیل یلقاه کل لیلۃ فی رمضان یعرض علیه النبی صلی الله علیه وسلم فاذا لقیه جبرئیل کان أجود بالخير من الريح المرسلة» (رواه البخاری و مسلم).

استقبال از ماه رمضان

از سلمان فارسی روایت است که در آخرین روز ماه شعبان رسول اکرم صلی الله علیه وسلم برای ما خطبه ای ایراد فرمودند و در آن بیان داشتند: ای مردم! بر شما ماه با عظمت و با برکتی سایه افکنده است که یکی از شبهای آن (شب قدر) از هزار ماه بهتر است. خداوند آن ماه را فرض کرده و در شبهای آن قیام به بارگاه خود (یعنی نماز تراویح را) عبادت نفلی مقرر نموده است. هر شخصی در این ماه عبادت نفلی انجام دهد و قصد او حاصل کردن قرب و رضای الهی باشد به اندازه عبادت فرضی دیگر ماهها به او ثواب می رسد، و بر ادای یک فرض در این ماه به اندازه ثواب هفتاد فرض در دیگر ماهها ثواب می رسد.

این ماه، ماه صبر است و پاداش صبر بهشت است. این ماه، ماه همدردی و مواسات است. در این ماه بر زرق بندگان مؤمن افزوده می شود. هر کس در این ماه به شخص روزه داری (به قصد حصول ثواب و رضای الهی) افطار دهد، گناهان او مورد مغفرت قرار گرفته و از آتش دوزخ آزاد می شود و به اندازه ثواب آن روزه دار به او نیز ثواب می رسد بدون اینکه از ثواب شخص روزه دار کاسته شود. عرض شد: یا رسول الله صلی الله علیه وسلم! چه بسا کسانی از ما توانایی افطار دادن را ندارند (پس آیا فقرا و مساکین از این ثواب بزرگ محروم می شوند؟) آن حضرت فرمودند: خداوند این ثواب را به آن کس هم می دهد که اندکی شیر و یا چند جرعه آب به روزه داری جهت افطار بدهد. رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در ادامه فرمودند: هر کس روزه داری را طعام بدهد، خداوند متعال از حوض من (حوض کوثر) چنان او را سیراب خواهد کرد که پس از آن هرگز تشنگی را احساس نمی کند تا آنکه به بهشت وارد شود. قسمت اول این ماه رحمت است و قسمت میانی آن مغفرت

وسلم در ده روز آخر رمضان کمرش را محکم می بستند و شب زنده داری می کردند و خانواده را جهت عبادت بیدار می کردند.

پیشنهاد پیغمبر برای دعای شب قدر

دعا، مناجات و نیایش ارتباطی است مستقیم، زنده و آسان که بنده با پروردگار خود برقرار می کند. درصد پذیرش خواسته های مادی و معنوی بنده عبادت گزار و روزه دار در ماه مبارک رمضان به ویژه در شب قدر با الطاف و عنایات خاصه خداوند متعال بالا می رود. چه خوب است که بنده گناهکار جهت شستشوی روحی و معنوی، در این ماه و خصوصاً در این شب با دعا و نیایش رحمت های ویژه الهی را متوجه خود کند و آمرزش گناهانش را بطلبد.

عن عائشة قالت: قلت يا رسول الله! أرايت ان علمت أي ليلة ليلة القدر ما أقول فيها؟ قال: قل: «اللهم أنك عفو كريم تحب العفو فاعف عني» (رواه احمد و الترمذی و ابن ماجه).

عایشه رضی الله عنها می فرماید: به خدمت حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم عرض کردم که یا رسول الله اگر شب قدر را دریافتم از خدا چه بخواهم؟ آنحضرت صلی الله علیه و سلم فرمودند این گونه دعا کن: «پروردگارا! تو بخشاینده مهربان هستی، عفو و بخشش را دوست داری، مرا بخش.»

اعتکاف در رمضان

پیش از نزول قرآن در طبیعت مبارک رسول الله صلی الله علیه و سلم انگیزه خاصی برای دوری و جدایی از همه چیز و مشغول شدن به عبادت الله پیدا شد، که در نتیجه آن چند ماه پیاپی در غار حرا خلوت گزیدند و در واقع این اولین اعتکاف ایشان بود که بر اثر آن، مقام معنوی و روحانی ایشان به مرتبه ای رسید که نزول قرآن بر ایشان آغاز شد. در آخرین روزهای این اعتکاف در غار حرا فرشته حامل وحی الهی، حضرت جبرئیل علیه السلام، آیات ابتدایی سوره «اقرأ» را بر ایشان عرضه کرد، و این واقعه در ماه رمضان و دهه آخر آن اتفاق افتاد.

لذا حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم در دهه اخیر رمضان برای اینکه به نحو احسن از انوار، برکات، رحمت ها و منافع روحی و معنوی این ایام بهره مند شوند، خانه و خانواده را به مدت ده روز ترک گفته و با توجه کامل خود را برای عبادت خدا در مسجد فارغ می کردند.

عن عائشة رضی الله عنها قالت: «أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يعتكف العشر الأواخر من رمضان حتى توفاه الله ثم اعتكف أزواجه من بعده» (رواه البخاری و مسلم).

حضرت عایشه رضی الله عنها می فرماید: حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم تا زمان وفات، ده روز آخر ماه رمضان را هر سال اعتکاف می کردند؛ پس از ایشان ازواج مطهرات با اهتمام به اعتکاف می نشستند.^(۱)

پاورقی:

۱- لازم به ذکر است که زنان باید در نماز خانه منازلشان اعتکاف کنند؛ در صورت نبود محل خاصی در خانه برای ادای نماز می توانند برای اعتکاف قسمتی از خانه را اختصاص دهند.

ابن عباس رضی الله عنه می گوید: حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم طلایه دار خیر و نیکی در بین مردم بود و این صفت کریمانه ایشان در ماه رمضان بسیار بارزتر و افزون تر می گشت. حضرت جبرئیل علیه السلام در هر شب رمضان با ایشان ملاقات داشتند و نبی کریم صلی الله علیه و سلم پیش او قرآن تلاوت می کردند و در اثر این دیدار، جود و سخاوت مندی ایشان و سبقت گرفتن در انجام کارهای خیر و خدمت رسانی از باد تند نیز سریع تر می گشت.

عدم تکلف در افطار

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم با هر آن خوراکی که به آسانی برایشان میسر می شد افطار می کردند.

عن أنس رضی الله عنه قال: كان النبي صلى الله عليه وسلم يفطر قبل أن يصلي على رطبات فان لم تكن رطبات فتميرات فان لم تكن تميرات حسا حسوات من ماء (رواه الترمذی و ابوداود).

به روایت انس رضی الله عنه، حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم پیش از خواندن نماز (مغرب) با چند عدد رطب (خرمای تازه)، و در نبود آن با چند عدد خرمای خشک، و در نبود آن با چند جرعه آب افطار می کردند.

کلمات پس از افطار

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم با کلمات دعایی پس از افطار، یادآور اخلاص و شکر به امت خویش می شوند و به آنان کسب قطعی نتیجه تحمل تشنگی و گرسنگی را نوید می دهند.

عن معاذ بن زهره أنه بلغه أن النبي صلى الله عليه وسلم كان إذا أفطر قال: «اللهم لك صمت و على رزقك أفطرت» (رواه ابوداود).

به روایت حضرت معاذ بن زهره، حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم پس از افطار می فرمودند: «خدایا برای تو روزه گرفتم و با رزق تو افطار کردم.»

عن ابن عمر قال: كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا أفطر قال: «ذهب الظماء و ابتلت العروق و ثبت الأجران شاء الله» (رواه ابوداود).

به روایت عبدالله بن عمر رضی الله عنه، حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم پس از افطار می گفتند: «تشنگی بر طرف شد، رگها خنک و سیراب شدند و به خواست خدا پاداش قطعی شد.»

اهتمام بیشتر به عبادت در دهه اخیر رمضان

با گذشت بیست روز از ماه مبارک رمضان بهار و موسم عبادت رو به پایان می رود، لذا فرصت را باید غنیمت شمرد. حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم در دهه اخیر رمضان به عبادت، اعمال و فعالیت های معنوی خود می افزودند و دیگران را به کثرت اعمال در روزهای اخیر تشویق می کردند.

عن عائشة قالت: «كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يجتهد في العشر الأواخر ما لا يجتهد في غيره» (رواه مسلم).

حضرت عایشه رضی الله عنها می فرماید: کوشش حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم در انجام عبادات و اعمال خیر آنقدر که در ده روز دهه اخیر رمضان مشهود بود در روزهای دیگر نبود.

عن عائشة قالت: «كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا دخل العشر شدّ ميزره و أحیی ليله و أيقظ أهله» (رواه البخاری و مسلم).

به روایت عایشه رضی الله عنها، حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم